

הביא את קרבנותיו], הרי הוא מותר באכילת תרומה. אבל הוא פסול מאכילת קדשים, עד שיביא למחרת את קרבנותיו. ומקורו מיולדת, שלאחר שמביאה את קרבנותיה, כתיב בה "וכפר עליה הכהן וטהרה". מכלל, דעד השתא היתה טמאה לענין קדשים.

ומזה למדנו אף לרביעי בקודש, שהוא פסול מקל וחומר. ומה מחוסר כפורים, שהוא מותר בתרומה, ואף על פי כן הוא פסול בקודש, ופוסל את הקדשים במגעו, שלישי לטומאה שהוא פסול בתרומה, אינו דין שיעשה את כל הנוגע בו לרביעי לטומאה בקודש, ויפסלנו?!

אלא שהיה מקום לומר בזה, "דיו לבא מן הנידון להיות כנידון", וכיון שמשלישי בתרומה ילפינן לה, לא יהיה הקודש חמור יותר ממנה, ולא יעשה בו אלא שלישי בלבד, כמו בתרומה.

אלא שאין לומר כאן "דיו". משום שאם נאמר כן, יתבטל הקל וחומר לגמרי. שהרי לפסול את השלישי בקודש, אין צריך קל וחומר. לפי שלמדנו ששלישי לטומאה

בקודש פסול מן המפורש התורה. וכל היכא דמיפרך קל וחומר לגמרי, לא אמרינן "דיו לבא להיות כנידון"⁽⁷⁾. אם כן, בהכרח שהרביעי בקודש פסול מקל וחומר⁽⁸⁾, אף שאינו מפורש בתורה. והשלישי פסול מן יט-א התורה, מדכתיב "והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל" ומדכתיב "כל טמא, מי לא עסקינן נמי בבשר קודש דנוגע בשני, ונעשה שלישי? והרי אף אוכל שני נקרא "טמא". כדכתיב בכלי שנטמא בשרץ, "כל אשר בתוכו יטמא", והיינו אוכל שני. הרי להדיא, דהבשר שהוא שלישי בקודש, נפסל מאכילה.

ורביעי בקודש פסול מקל וחומר, כדאמרינן לעיל.

ומכאן מוכרח דלית ליה לרבי יוסי כרבי עקיבא. ואי פלקא דעתך דסבר כרבי עקיבא דאמר "שני עושה שלישי בחולין", ניתני נמי רביעי פסול בתרומה בקל וחומר מטבול יום. מה טבול יום שהוא טהור בחולין, ואפילו הכי הרי הוא פוסל את התרומה, שלישי שהוא טמא בחולין, אינו דין שיפסול את הרביעי בתרומה?!

דמכל מקום משקה חמיר טפי. לפי שהוא מטמא אף אוכל, שהוא דבר שאינו עלול לקבל טומאה. מה שאין כן אוכל, אינו מטמא אלא דבר העלול לקבל טומאה, דהיינו משקה. ובכך ייחסכו כל קושיות הראשונים בסוגיין.

7. וקשה, התיינח לחכמים. אבל לרבי טרפון דאית ליה "דיו" אף היכא דמיפרך קל וחומר, מאי איכא למימר?

ותירץ רבי שמשון מקוצי, דלא אמרינן "דין" היכא דמיפרך קל וחומר אלא במקום שרוצה

למילף בקל וחומר דבר חדש. אבל הכא, דכבר ידעינן שם טומאה בקודש, כגון שני ושלישי, לא אתא קל וחומר אלא לגלויי לן דאף רביעי בקודש איקרי טמא. רבינו פרץ.

8. רש"י. אבל תוספות כתבו דבלאו הכי לא אמרינן הכא דיו. משום דמחוסר כיפורים הוא כשלישי, לפי שאינו עושה כלום בתרומה. ואפילו הכי הוא פוסל בקודש. ושפיר מצינו למילף ממנו שלישי, במה מצינו. הלכך אלים האי קל וחומר, ולא מצינו לומר דיו.

שנגע בשרץ נעשה ראשון. והאוכל הנוגע בו נעשה שני. והמשקה הנוגע באוכל נעשה שלישי. ושוב אין הוא מטמא מידי מן התורה⁽²⁾.

וכן מוכח מהא דקתני לה ל"רביעי בקודש" גבי מעלות [חומרות] השנויות בקודש [חגיגה ב.]. וקיימא לן התם, שכל המעלות מדרבנן הן. ובפרט חמש המעלות האחרונות האמורות שם, דלית להו אפילו דרא דטומאה דאורייתא. וחומר רביעי בקודש הוא מחמש מעלות אחרונות⁽³⁾.

וכן ליפסל נמי חמישי בקודש מקל וחומר. מה מחוסר כפורים שמותר בתרומה, פוסל את הקודש, רביעי שהוא פסול בתרומה, אינו דין שיפסול את החמישי בקודש?!

ומדלא פסל רבי יוסי אלא את השלישי בתרומה ואת הרביעי בקודש, שמע מינה שלא סבר כרבי עקיבא המטמא את השלישי אף בחולין.

ולמאי דמסקינן, שלרבי יוסי טומאת משקין לטמא אחרים אינה מן התורה. לא משכחת לה רביעי בקודש מן התורה⁽¹⁾. שהרי הכלי

2. והא דקאמר רב ירמיה לעיל, דרבי יוסי דאמר "אינה היא המדה", לשיטתיה אויל, דמשקין מטמאין אחרים מן התורה, היינו אליבא דרבי עקיבא. אבל איהו לא סבירא ליה כן. רש"י.

ורבינו פרץ כתב, דאף לרבי יוסי, משקין מטמאים קדשים ותרומה מן התורה. ולא קאמר טומאת משקין לאו דאורייתא, אלא בחולין. ונפקא ליה מקל וחומר. מה טבול יום שמותר בחולין פוסל בתרומה, שני שפסול בחולין ואפילו משקה, אינו דין שיעשה שלישי בתרומה?!

והצל"ח כתב כן מסברה דנפשיה לגבי קדשים בלבד, ונפקא ליה מ"והבשר אשר יגע בכל טמא". ויעוין לעיל יז ב בהערה 1.

3. וכתבו תוספות, דלא אתי שפיר, אלא למאן דאמר דטומאה עושה כיוצא בה בקדשים. אבל לרבינא דסבר "מקרא מלא דיבר הכתוב", דלמא אתא "הוא" למעוטי קדשים. דלא תימא דעושה כיוצא בהם, משום דכתיב בהו "והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל".

והוסיף המהרש"א להקשות דמהא ליכא למילף, אלא דאוכל הבא מחמת שרץ מטמא

1. והקשה המהרש"ל, הרי גם שלישי לא משכחת לה אי לאו דאוכל מטמא אוכל, וכדכתב רש"י עצמו. ואם כן, שפיר משכחת לה אף רביעי בקודש. וכגון שנגע שרץ בכלי, וכלי נגע באוכל, ואוכל באוכל, ואוכל שלישי נגע באוכל רביעי.

וכתב, דלא מסתבר דאוכל שלישי יטמא אוכל אחר בקדשים, ויהיה כוחו יותר גדול מאוכל ראשון בחולין.

ואף ליכא למימר דכלי נגע באוכל, ואוכל באוכל, ואוכל במשקה. שהרי כתב רש"י עצמו, דלא ילפינן דאוכל מטמא משקה אלא מדאיצטריך מיעוטא ד"הוא טמא". וליכא למילף מזה אלא לאוכל ראשון. אבל לאוכל הבא מחמת אוכל, ליכא למילף שיטמא משקין.

והמהרש"א כתב, שאין צריך לכל הדוחק הזה. אלא אין הכי נמי, דלרבי יוסי משכחת לה אף רביעי בקודש מן התורה. ולא כתב רש"י, דאינו אלא מדרבנן, אלא משום רבי מאיר ורבי אלעזר. דאית להו, דאין אוכל מטמא אוכל אף בקדשים.

ודבריו צריכים ביאור, וכבר עמד הפני יהושע בזה. דמגליה דפליג רבי מאיר ורבי אלעזר על רבי יוסי בזה.

לישתמיט [יזכר] שום תנא, וליתני טומאת רביעי בתרומה, וטומאת חמישי בקודש, ונימא דכשיטת רבי עקיבא היא. והלא אי אית ליה לרבי עקיבא כהאי קל וחומר, ממילא אף הם פסולים. ומדלא מצינו שיוזכר כן בדברי התנאים, בהכרח דלית ליה לרבי עקיבא לקל וחומר דרבי יוסי.

וטעמא דלית ליה לרבי עקיבא קל וחומר זה, הוא משום דאית ליה פירכא. דמה לטבול יום שהוא אב הטומאה. תאמר בשני שאינו אלא וולד הטומאה.

וסבר רבי עקיבא, שני עושה שלישי, בין בחולין ובין בתרומה. ובקדשים אף שלישי עושה רביעי. ומקרא מפורש הוא מן התורה. דהא כתיב, "והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל". ו"כל טמא" כולל אף שלישי. שהרי לרבי עקיבא אף בחולין מיקרי "טמא".

ושלישי בקודש, דקאמר ביה רבי יוסי שהוא מן התורה. לא משכחת לה אלא באוכל שנגע באוכל שנגע בכלי שנטמא בשרץ. ובהכרח סבירא ליה, דטומאה עושה כיוצא בה, ואוכל מטמא אוכל בקדשים.

ומה שאוכל מטמא משקה מן התורה. צריך עיון מנא לן? שהרי רבי יוסי לא דריש "יטמא" "יטמא" כרבי עקיבא⁽⁴⁾.

ואסיק רב אשי לשאלתו: מיהו מהכא לא שמעינן, אלא דרבי יוסי לית ליה דרבי עקיבא. אבל לומר שרבי עקיבא לא סבר כהאי קל וחומר דרבי יוסי, מנלן? דלמא אית ליה האי קל וחומר. ולעולם הוא פוסל אף את הרביעי בתרומה, ואת החמישי בקודש.

אמר ליה רב כהנא: בהכרח לית ליה לרבי עקיבא הכי. שאם לא כן, אי אפשר דלא

ודחו תוספות ראייתו. דהרי בין כך ההיא מתניתין מעדותו של רבי עקיבא היא נשנית. והוא ודאי סבר דרביעי בקודש הוא מדאורייתא. דהא דריש "יטמא" "יטמא". ובהכרח דטומאת משקין לטמא אחרים דאורייתא. ופירשו מאי דאיתא התם "לית להו דררא דטומאה דאורייתא" בענין אחר. ובאמת מדאורייתא היא, אלא שמצד דיני טומאה שמצינו בחולין, לא היה שום סיבה לטמאות בהם.

ולעולם אף למאן דאמר "טומאת משקין לטמא אחרים לאו דאורייתא", משכחת לה רביעי בקודש על ידי עצים ולבונה. ולריש לקיש דמיבעי ליה, דלמא אין דבר הטמא משום חיבת הקודש מטמא אחרים, צריך לומר, דמשכחת לה על ידי אוכל דמטמא אוכל. ואית ליה, דבקדשים טומאה עושה כיוצא בה.

משקה. אבל מנלן דאוכל הבא מחמת כלי יטמא משקה.

ויש ליישב, דבחולין באמת אית ליה לרבי יוסי דאין שני עושה שלישי. ובתרומה יליף שפיר מקל וחומר מטבול יום דאוכל שני עושה משקה שלישי. ולא משכחת לה לקל וחומר, אלא כהאי גוונא. נימוקי הגרי"ב.

4. וצריך לומר, דשמעינן לה מהא דכתיב באוכל שנטמא בשרץ, "טמא הוא". ודרשינן, "הוא טמא", ואין עושה אוכל אחר כיוצא בו טמא. ומדאיצטריך למעוטי אוכל אחר, שמע מינה דמטמא משקה. דאי אינו מטמא אחרים כלל. ליכתוב רחמנא "וכי יותן מים על זרע ונפל מנבלתם עליו טמא". ולישתוק לגמרי מ"הוא" רש"י.

כדתנן: הוסיף רבי עקיבא להעיד על הסולת של המנחות, ועל הקטורת, ועל הלבונה של המנחות ושל שלחן הזהב, ועל הגחלים של המזבח – שאם הם מונחים בכלי, ונגע **טבול יום** [שפוסל את הקדשים] **במקצתן, פסל את כולן!** אלמא, הכלי מצרף את כל מה שבתוכו לגוף אחד. כי אם תאמר שכל גחלת מטמאת את חברתה נמצא שיש שישי ושביעי לטומאה וזה לא יתכן. אלא בהכרח שמדין צירוף נטמא כל מה שבכלי כאחד.

ומדמצינו לרבי עקיבא שאמר כן, מוכח שאף המשנה הראשונה מעדותו של רבי עקיבא היא. וקתני התם "והרביעי בקודש פסול, והשלישי בתרומה". אלמא, **רביעי בקודש, איין, אבל חמישי, לא. שלישי בתרומה, איין, אבל רביעי, לא.**

שמע מינה, לא טימא רבי עקיבא שלישי בתרומה, בקל וחומר מטבול יום. וכן לא טימא רביעי בקודש, בקל וחומר ממחוסר כיפורים. ושפיר קאמר רבא, דלית ליה לרבי עקיבא לקל וחומר דרבי יוסי.

[וכיון שהוזכרו דברי רבי יוחנן, מפרשנין לדבריו. ומילתא באנפי נפשא היא].

מדקאמר רבי יוחנן "מעדותו של רבי עקיבא נשנית משנה זו", **אלמא קסבר שחומר צירוף כלי דקתני גבי קדשים, מדרבנן בלבד הוא.** שהרי העיד כן רבי עקיבא אף על הלבונה והגחלים. והם אינם בני קבלת טומאה מן התורה. שהרי אין בהם תורת אוכלין. וחכמים גזרו בהם טומאה, משום שחיבת הקודש מכשרתן ומחשיבתן לאוכלין⁽⁵⁾.

ותמהינן: **ואנן,** וכי אהכי דלא הזכיר כן שום תנא, **ניקום ונסמוך?** ומשום זה נאמר דלית ליה לרבי עקיבא קל וחומר זה?

נפק רב אשי, ואיתימא נפק רב כהנא, ודק ואשבח [דייק ומצא] משנה מפורשת שמוכח מינה, שאין הרביעי פסול בתרומה ואין החמישי פסול בקודש, אף לרבי עקיבא. ומזה מוכרח כרבא, דלית ליה לרבי עקיבא קל וחומר זה.

וכהא דתנן: **הכלי מצרף את כל מה שבתוכו לקודש!** שאם היה הכלי ארוך, ומאכל קודש נמצא בראשו האחד, ומאכל קודש אחר בראשו השני, ונגע טמא באחד האוכלין, נטמא אף האוכל השני עמו. ואף על פי שאין האוכל השני נוגע בראשון, הרי הכלי מצרפן, וחשיבי כגוף אחד, שאם נטמא מקצתו נטמא כולו.

אבל הכלי לא מצרף את האוכלים לתרומה! שאם נטמאה התרומה שבצדו האחד של הכלי, לא נטמאה עמה התרומה שבצד השני. שחומר הוא בקודש דוקא, ולא בתרומה.

ואיירי כשלא נגע האדם הטמא בכלי, ולא טימא אותו. אלא נגע באוכל בלבד. ואין האוכל מטמא כלי אף לא מדרבנן.

ועוד חומר בקודש יותר מבתרומה, שהרביעי לטומאה **בקודש, פסול.** אבל לא בתרומה. ורק השלישי לטומאה פסול בתרומה.

ואמר רבי חייא בר אבא, אמר רבי יוחנן: מעדותו של רבי עקיבא נשנית משנה זו! שכבר מצינו לרבי עקיבא שחידש דין צירוף כלי לקודש.

ברישא דהך ברייתא "העיד רבי שמעון בן

5. רש"י. ותוספות פירשו, דדייק כן מדקתני

אמר רבי עקיבא: זכינו שאין טומאת ידים במקדש!

דקיימא לן שגזרו חכמים טומאה על סתם ידים שאינן טבולות. ודין שניות לטומאה נתנו בהן. והרי הן פוסלות את הקדשים, וכן את התרומה [אלא שלתרומה סגי בנטילה, ולא בעינן טבילה] (6) (7).

והוינן בה: והרי מדרבנן נטמאים אף הכלים יט-ב שנגעו כמשקין טמאים. ועל אף שמן התורה אין המשקין מטמאים כלי, גזרו בהם אטו משקין דזב, כגון רוקו ומי רגליו, שהם אב הטומאה, ומטמאים אף אדם וכלים. מיהו, במקדש לא גזרו על הכלים.

ופליגי רבי יוחנן על מה דאמר רבי חנין: דאמר רבי חנין: צירוף כלי בקודש, מדאורייתא הוא. שנאמר "כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת". ודרשינן, עשה הכתוב את כל מה שבכף לחתיכה אחת! וכיון שנטמאה מקצתה נטמאה כולה.

תנן התם: העיד רבי חנינא סגן הכהנים, על מחט שיש בה חשש טומאה, ונמצאה בבשר הקדשים, שהסכין והידים שנגעו בה טהורות. והבשר שהמחט נמצאת בו טמא.

ואם נמצאת המחט בפרש [צואה] שבכרס הבהמה, הכל טהור! לפי שלא נגעה המחט בבשר.

לטומאה מן התורה. אבל אחר שגזרו חכמים בידים שיכולות להיות שניות, על ידי היסח הדעת, למה לא ייעשו שניות עף על ידי ראשון לטומאה. והמוכח מזה, דמלבד זאת איכא עוד דין באדם מן התורה, שאינו יכול לקבל טומאה אלא מאב בלבד. בד קודש.

והר"ן כתב דחדא גזירה היא. שהרי הטעם שטימאו את הידים, הוא משום שידים עסקניות הן, ודלמא נגעו בטומאה. ולא מסתבר שהן עסקניות ליגע באב הטומאה שהרי אינו מצוי להם. אלא גזרו בהם משום חשש דנגעו בראשון. וכל שכן, שאם ודאי נגעו בראשון שהן טמאות.

7. וכתב הרמב"ם בפרק ח מאבות הטומאות הלכה ו, דבין שנטמאו ידיו במקדש ובין שנטמאו מחוץ למקדש, הרי הן טהורות במקדש. ובחוץ הן טמאות אף שנטמאו במקדש.

וצריך עיון, מאי שנא ממשקי בית מטבחיא שהן דכן, דתליא במקום קבלת טומאתם. שאם נטמאו

בטירא על אפר חטאת, שאם נגע טמא במקצתו טימא את כולו". וטומאת אפר ודאי אינה אלא דרבנן, שהרי חולין הוא. ועל זה הוסיף רבי עקיבא סולת וכו'. אלמא אף צירוף בדברים המקבלים טומאה מן התורה, אינו אלא מדרבנן. אבל טומאת עצים ולבונה היא דאורייתא, משום חיבת הקודש, וכדמוכח בחולין לו ב.

6. ובכלל גזירה זו, שאף מי שטבל את ידיו ולא הסיח דעתו מהן, אם נגעו הידים בראשון לטומאה, הרי הן נעשות שניות לטומאה [אף שמן התורה אין הראשון מטמא אדם]. תוספות. וקאמר רבי עקיבא, זכות וריוח הוא לנו, שלא נגזרה גזירה זו במקדש. שאם לא כן, אף הידים שנגעו במחט שנמצאה בבשר, היו נטמאות.

תוספות. ומשמע מדבריהם שאינה גזירה אחת עם סתם ידים. ולכאורה צריך עיון, הא לכאורה ממש חדא גזירה היא. שהרי מה שאין ידים נטמאות מן התורה כשהן נוגעות בראשון, היינו משום דלא אשכחנא באדם שיהיה שני